

Materiały Zachodniopomorskie  
Nowa Seria, t. XVI: 2020, s. 349–351  
ISSN 0076-5236

Piotr Piętkowski

**Tadeusz Białecki, *Szczecińskie stawy*, Szczecin 2019, ss. 118,  
ISBN 978-83-942725-6-2**

W 2019 roku ukazał się interesujący album wybitnego szczecińskiego historyka Tadeusza Białeckiego pt. *Szczecińskie stawy*. Publikacja, która stanowi owoc wieloletnich zainteresowań Autora pomorskim krajobrazem, odsłania warsztat badacza regionalisty. Niewątpliwie prof. Białecki jest miłośnikiem regionu, a zarazem baczny obserwator, który potrafi dostrzec również to, co umyka – niekiedy nawet skrzącej – uwadze osób od lat zamieszkujących konkretne miejsce. Tym razem zajmuje się sztucznie utworzonymi zbiornikami wodnymi znajdującymi się w granicach administracyjnych Szczecina. Ukazuje genezę poszczególnych akwenów oraz ich ewolucję. Wymaga to dobrego warsztatu badawczego, jakim zresztą od lat Autor z powodzeniem się posługuje i jaki rozwija w swoich licznych publikacjach (także z ostatniego czasu)<sup>1</sup>.

Książkę otwiera krótki, dwustronicowy wstęp poświęcony zebranym w pracy stawom miejskim. W zasadniczej części, w porządku alfabetycznym, prezentowane są poszczególne akweny: poprzez zdjęcia oraz mniej lub bardziej rozbudowany element opisowy (w zależności od ilości zebranych przez Badacza informacji). Autor wyróżnił też kilka stawów, do których dostęp jest utrudniony (wydzielonych z ogólnodostępnej przestrzeni miejskiej), oraz już nieistniejących (Czyżyk, Perkoz, Polny Staw, Staw Pod Lasem, Średni Staw). W niektórych przypadkach,

---

<sup>1</sup> Jak do tej pory, sylwetkę i twórczość Tadeusza Białeckiego najpełniej (ale tylko do 2002 r.) przedstawiono w książce pamiątkowej wydanej z okazji 70. urodzin Profesora (Kozłowski 2003; Frankiel 2003). Warto zauważyć, że w publikacjach z ostatnich lat zaznaczają się aż trzy nurty zainteresowań prof. Białeckiego: nazewnictwo miejscowe (Białecki, Chłudziński 2018), statystyka historyczna (Białecki 2018c), objazdy terenowe i fotografia miejsc historycznych (Białecki 2017; 2018a; 2018b).

z różnych względów, nie zdecydował się na umieszczenie zdjęcia opisywanego akwenu (Jezioro Portowe, Jezioro Żeglica, Staw Warszawski, Trzy Stawki, Wielecki Staw, Wilcze Bagno, Zaleski Staw), albo odwrotnie – przyporządkował jedynie materiał fotograficzny dla Czarnego Stawu, Jeleniego Stawu, oczka wodnego o nazwie Łomot, Mewiego Stawu oraz stawów bez nazwy. Na ostatniej stronie znalazł się ujednolicony spis użytych w pracy nazw, a także objaśnienie inicjałów kilku osób wspomagających autora na różnych polach przy opracowaniu niektórych stawów. Książka nie ma natomiast spisu treści ani bibliografii.

Na poszczególne wpisy poświęcone zbiornikom wodnym składają się przeważnie następujące elementy: lokalizacja, geneza powstania, opis obecnej szaty roślinnej, głębokość zbiornika, ocena potencjału rekreacyjnego / stanu zagospodarowania, wyjaśnienie etymologii jego nazwy (tu bardzo często pojawia się przedwojenna nazwa akwenu w języku niemieckim). W razie możliwości Autor podaje też informacje historyczne, a także zestawia obecny widok z planami bądź mapami ilustrującymi jego wygląd w przeszłości. Na szczególną uwagę zasługuje wyróżniona przez Autora w kilku miejscach pracy Dolina Pięciu Młynów, o której najstarsze wzmianki źródłowe sięgają XIII wieku. Tworzy ją fragment rzeczki Osówka (na odcinku między Jeziorem Głębokim a Górnym Osowem w Parku Arkońskim), która przepływa przez sześć zaprezentowanych w tej publikacji stawów: Łomot, Nagórnik, Zacisze, Uroczysko, Ustronie i Zazulin. Ich geneza powiązana była zatem z rozwijającym się w średniowieczu procesem budowy młynów, a także szerszej gospodarką wodną, która w tamtym okresie stanowiła ważny element regale książęcego<sup>2</sup>.

Pomimo faktu, że większość opisów użytych w albumie została już opublikowana w ramach *Encyklopedii Szczecina* i w jej *Suplementach*, prezentowana publikacja stanowi ważny oraz aktualny głos czynnego regionalisty, który odkrywa przed czytelnikiem wiele informacji historycznych na temat szczecińskich sztucznych zbiorników wodnych. Pozwalają one na zapoznanie się z przeszłością znajdujących się obecnie w przestrzeni miejskiej stawów i być może mogą przyczynić się do ich lepszego wykorzystania, podjęcia czynności ratunkowych, rekonstrukcyjnych bądź renowacyjnych w ich pobliżu. Autor wskazuje, że bez podjęcia odpowiednich działań wielu z wymienionych w albumie zbiornikom grozi w najbliższych latach zanik bądź też z powodu zaśmiecenia czy zarośnięcia utracą one swe walory i nie będą nadawały się do jakichkolwiek celów. Przykład ścieżki dydaktycznej wytyczonej ze środków unijnych wzdłuż Doliny Pięciu Młynów świadczy o tym, że wiele z tych akwenów ma odpowiedni potencjał (podbudowany znaczeniem historycznym), który powinien być brany pod uwagę w planach zagospodarowania przestrzennego. Szczecińskie stawy, podobnie jak zabytki architektury, stanowią dziedzictwo, które warto pielęgnować i zachować dla przyszłych pokoleń.

---

<sup>2</sup> Badania nad rozwojem młynów wodnych na terenie Pomorza Wschodniego rozwinął w ostatnim czasie R. Kubicki (2012).

## Literatura

- Białecki T. 2017. *Z aparatem fotograficznym po Polsce w latach 50. i 60. XX w.* 2. Szczecin.
- Białecki T. 2018a. *Z aparatem fotograficznym po Polsce w latach 70., 80. i 90. XX w.* 3. Szczecin.
- Białecki T. 2018b. *Z aparatem fotograficznym po Polsce w początkach XXI w.* 4. Szczecin.
- Białecki T. 2018c. *Spisy powszechne ludności na Pomorzu Zachodnim: ostatni niemiecki w 1939 r. i pierwszy polski w 1946.* Szczecin.
- Białecki T., Chludziński A. 2018. *Słowiańskie nazwy geograficzne w Niemczech. Ia: Pomorze Przednie (bez Rugii), Meklemburgia i Holsztyn.* Szczecin–Pruszcz Gdański.
- Frankiel M. 2003. *Bibliografia publikacji prof. Tadeusza Białeckiego.* W: Makowski A., Włodarczyk E. (red.), *Monumenta manent. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Tadeuszowi Białeckiemu w 70. rocznicę urodzin.* Szczecin, 16–33.
- Kozłowski K. 2003. *O jubilecie słów kilka.* W: Makowski A., Włodarczyk E. (red.), *Monumenta manent. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Tadeuszowi Białeckiemu w 70. rocznicę urodzin.* Szczecin, 7–15.
- Kubicki R. 2012. *Młynarstwo w państwie zakonu krzyżackiego w Prusach w XIII–XV wieku (do 1454 r.).* Gdańsk.